

“НЕ ПОТОКОМ ШУМНИХ І ГАЛАСЛИВИХ ФРАЗ, А ТИХОЮ Й НЕВТОМНОЮ ПРАЦЕЮ ЛЮБІТЬ УКРАЇНУ” ... ДО ЮВІЛЕЮ ДМИТРА ПАВЛІВА

Ці слова митрополита Андрея Шептицького чи не найкраще характеризують наукову діяльність відомого археолога Дмитра Павліва, провідного фахівця доби бронзи і раннього заліза, який 17 листопада 2016 р. відзначив свій 60-літній ювілей. Один з ветеранів відділу археології, він прийшов в Інститут у 1974 р. відразу після шкільної лави і всі наступні роки залишався вірним нашій академічній установі, не зраджував своєї професії та продовжує чесно й самовіддано, без зайвого галасу, працювати на ниві української археології.

Дмитро народився у Кобзаревому краю – містечку Городище на Черкащині, звідки походить його мати Зінаїда Терентіївна; батько Дмитра, Юліан Васильович – корінний галичанин. Саме вони привили своєму синові любов до рідної землі та її неоціненних скарбів, виховали доброю, порядною й відповідальною людиною. Він навчався у Львівській середній спеціальній “англійській” школі № 53, яку закінчив у 1974 р. Окрім того, п’ять років ходив до Львівської художньої школи при Спілці художників; у 1981 р. закінчив історичний факультет Львівського університету.

Ще в школі Дмитро цікавився давньою історією та археологією, особливо скіфським часом, а професійно пов’язав свою долю з археологією в середині 70-х років минулого століття, коли розпочалися масштабні рятівні археологічні дослідження на Середньому Дністрі в зоні будівництва Дністровської гідроакумулювальної електростанції. У той час археологи багатьох установ, у тому числі й відділу археології Інституту, рятували своїми розкопками унікальні пам’ятки, які опинялися в зоні затоплення величезного водосховища. У своїй першій археологічній експедиції під керівництвом відомого українського археолога Лариси Крушельницької Дмитро брав участь у дослідженнях цікавих багатощарових пам’яток поблизу с. Непоротів Сокирянського р-ну на Чернівеччині. Під час цих розкопок, які тривали сім сезонів, а також досліджень таких відомих пам’яток, як Городниця, Текуча, Лоева, Стецева, Іспас на Івано-Франківщині, Луківець на Тернопільщині та багатьох інших, які продовжувалися аж до 1985 р., він був і землекопом, і рисівником, заступником керівника експедиції, вів польову документацію, займався опрацюванням матеріалів, організацією побуту експедиції в нелегких польових умовах та ін. Також Дмитро працював в експедиціях своїх дещо старших колег, які вивчали інші періоди і культури. Зокрема, це розкопки Романом Грибовичем відомої мезолітичної пам’ятки в Нобелі на Поліссі, дослідження Володимиром Петегиричем княжого Белза.

У 1981 р. Дмитро Павлів почав досліджувати лужицьку культуру, цікаві матеріали якої знайшов поблизу с. Тяглів у Сокальському р-ні Львівщини. Власне Тяглівський могильник став археологічною пам'яткою, де Дмитро проводив розкопки, отримавши у 1982 р. свій перший Відкритий лист. Розкопки в Тяглові (1981–1987) принесли надзвичайно цікаві результати. Варто зазначити, що лужицькою культурою в Україні спеціально ніхто не займався, матеріалу було надзвичайно мало. Тяглівський могильник став першою пам'яткою лужицької культури, дослідженою археологічно великою площею в повоєнний час в Україні та повністю опублікованою в серії статей та у колективній праці.

Цікавими і важливими для розуміння етнокультурних процесів за доби пізньої бронзи і раннього заліза заходу України є матеріали, здобуті під час дослідження могильника в Рованцях під Луцьком (1986–1990). Ця синкретична "лужицько-висоцька" пам'ятка дала підставу для виділення особливої ульвівсько-рованцівської групи (могильники в Ульвівку, Тяглові, Рованцях, Городку на Волині, Стрижові на території Польщі). Для поглибленого вивчення матеріалів доби бронзи та раннього заліза Центральної Європи, ознайомлення з літературою та новітніми методиками досліджень Дмитро скористався науковими стипендіями до Відня у Археологічний відділ Музею Природи та історії (1990) та в університет Марії Кюрі-Склодовської у Любліні (1992/1993).

Упродовж 1996–2016 рр. ювіляр був незмінним учасником спільної українсько-польської експедиції та наукових проєктів з вивчення пам'яток первісної та ранньосередньовічної доби Верхньої Наддністрянщини, які виконували за угодами про наукову співпрацю з Інститутом археології і етнології ПАН (Краківське відділення), Інститутом археології Жешівського університету, Польською академією науки і мистецтв (PAU) та з широким залученням інших наукових установ гуманітарного й природничого профілів в Україні й Польщі. Завдяки діяльності цієї міжнародної експедиції за останнє двадцятиліття на території Верхньої Наддністрянщини відкрито більше 30 різночасових поселень, п'ять городищ та близько 2000 невідомих курганів, що є одним з найбільших скупчень стародавніх некрополів у Центрально-Східній Європі.

Стаціонарними розкопками досліджено унікальні підкурганні поховання в дерев'яних гробницях культури шнурової кераміки поблизу сіл Биків та Гаї Нижні, одну з найдавніших стоянок і поховання цієї ж культури біля с. Сіде на Дрогобиччині. Уперше в межах заходу України здійснено наукову реконструкцію двох розкопаних курганів культури шнурової кераміки, що дало змогу зберегти первісний вигляд могильника як пам'ятки археології та не порушити історичного ландшафту околиць с. Гаї Нижні. Поблизу Бикова виявлено невідомі досі в Україні інгумаційні поховання межановицької культури (ранньобронзова доба) в ямах із дерев'яними конструкціями. Горизонт ранньої і середньої бронзи представлений на цій пам'ятці кремаційним некрополем і підкурганним похованням у гробниці тцінецької культури рідкісної конструкції. Сенсаційним стало відкриття єдиної в Україні укріпленої садиби кінця доби бронзи (культура Гава–Голігради). До унікальних відкриттів експедиції належить найдалі на захід України розташований поховальний комплекс західноподільської групи ранньоскитського часу.

Окрім цих досліджень, в активі ювіляра, разом з іншими археологами, розвідки та розкопки різночасових археологічних пам'яток в зонах меліорації на Волині та Прикарпатті, розкопки у Львові на місці теперішнього ринку "Добробут", на трасі проєктованої автостради Краковець–Львів, на території запланованого будівництва шахти поблизу с. Любеля на Жовківщині, результативна співпраця з НДЦ "Рятівна археологічна служба" Інституту археології НАН України з вивчення пам'яток археології у басейні р. Вишні та багато іншого. Загалом Дмитро Павлів брав участь у роботі більш, аніж 100 експедицій, керував роботою 30 експедицій, написав 30 наукових звітів, співавтор 40 наукових звітів про археологічні дослідження.

Дмитро Павлів – автор більше 150 наукових праць, опублікованих українською, російською, польською, англійською та німецькою мовами. Він також співавтор колективних

монографій, виданих в Україні: "Археология Прикарпатья, Волыни и Закарпатья (энеолит, бронза и раннее железо)" (1990), "Пам'ятки гальштатського періоду межиріччя Вісли, Дністра і Прип'яті" (1993), "Археология і давня історія Рогатинщини" в книзі "Старожитності Рогатинщини" (2015), підручника "Історія України", який витримав чотири видання (1996, 1998, 2002, 2003), колективних праць українських і польських археологів та природничиків, опублікованих у Польщі: "Environment and Man at the Carpathian Foreland in the Upper Dnister Catchment from Neolithic to Early Mediaeval Period" (2006), "Prahistoryczne kurhany (III tys. przed Chr.) we wsi Hajki Niżni koło Drohobycza na prawym dorzeczu górnego Dniestru / Стародавні кургани (III тис. до Р. Х.) у селі Гаї Нижні біля Дрогобича на правобережжі Верхнього Дністра" (2011), "Natural environment and man on the Upper Dnister region of the Halyč-Bukačivci basin – in prehistory and early mediaeval period" (2013), "Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Wykowie koło Drohobycza / Багатошарові пам'ятки археології у Бикові поблизу Дрогобича" (2016).

Низку праць присвятив дослідник вивченню історії археологічної науки в західноукраїнському регіоні, аналізу внеску окремих учених у дослідження пам'яток археології цього краю (статті про археологічні студії в НТШ, розвідки про археологічні заняття Михайла Грушевського, Ярослава Пастернака, Олександра Цинкаловського, Олега Кандиби-Ольжича, Яна Махніка та ін.).

Разом з автором цих рядків ним підготовано до друку й опубліковано у Кракові за сприяння Інституту археології Ягеллонського університету та Польської академії науки і мистецтв монографії своїх закарпатських колег – Івана Поповича "Закарпаття за доби раннього заліза" (2006) та Михайла Потушняка "Middle Neolithic Settlement at Drisino-Balocza, Transcarpathian Ukraine" (2011).

Багато часу приділяє ювіляр громадській та науково-організаційній роботі. Він тривалий час представляє колектив нашого відділу у профспілковому комітеті Інституту, допомагає порадами та підтримує молодих науковців, бере участь у підготовці та проведенні щорічних міжнародних конференцій "Археология заходу України", "Історія археології" (Львів), що організовує Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, є учасником міжнародних наукових семінарів, які проводить Винниківський історико-краєзнавчий музей, популяризує досягнення української археології на археологічних форумах за кордоном.

Окрім довголітньої праці в археології, Дмитро захоплюється фотографією, в якій він теж досяг високого професійного рівня. Це допомагає не тільки фіксувати процес археологічних досліджень, виявлені об'єкти та окремі знахідки, а й зберегти для історії світлини своїх старших і молодших колег, численні пам'ятки археології, дерев'яної архітектури, неповторні куточки природи. А ще він закоханий у гірський туризм і в Карпати, добрий знавець культури й побуту Гуцульщини, його світлини карпатських краєвидів виставляли в Інституті народознавства НАН України, велика фотовистава експонувалась у Жешівському університеті, окремі роботи можна побачити у бібліотеці відділу археології.

Дмитро Павлів має заслужену повагу й авторитет серед археологів, його цінують не тільки як знаного науковця, а й надійного товариша, людину високоморальну, тактовну, доброго сім'янина. З нагоди ювілею, бажаємо нашому колезі міцного здоров'я, втілення задуманих наукових планів, нових відкриттів. У часи кризового стану української науки особливо хочеться відзначити таких вчених, як наш шанований ювіляр, яким керує не кар'єрний ріст, посади чи звання, а справжнє служіння українській археології.

Володимир ПЕТЕГИРИЧ

*Стаття: надійшла до редакції 22.11.2016
прийнята до друку 29.11.2016*